GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPT LIBRARY
INDEXING FOR TELUGU MANUSCRIPT

Sl.	Particulars	Details
1	Language	TELUGU
2	Material	Paper Mss.
3	Bundle Number	TEL B 0735
4	Work Number	R 1581
5	Page No (From... To)	1 to 12
6	Name of the Work	TALA PRANTHARAMU
7	Subject	TALA

Talaprastaramu

తాళ ప్రస్తా~~తా~~రము

(తాళ లక్షణాదులు)

Transcribed from Sourastra Sab~~ha~~ 26.
during – 1954 – 55.

శ్రీరామ జయం.

తచ్చ సర్వలఘుం బిందుయుక్తం ప ప్రోక్తం విధానతః. ప్లు
మకేతి సంజ్ఞా స్యాత్తు లక్ష్య పరిగ్రహే ప్రునః. తామధ్యే ప్రో
త్త రాంబుయా. యంత్ర శాస్త్ర విశారదః.

టీక.

మిశ్రజాతి లఘు యంత్రానికి పైన విధి చూసి ఆ విధిమె
దట ఆరింట్లు చూసేది.. ఆలోచించి దిబు హెచ్చించి రెం
డో విధి చూస్తే అందుకు వేయి యుంట్లు వందులు నా రావ
లసినంత చూసేది.. దీనికి అర్థః ప్రశ్న సంజ్ఞ చూసేట
ప్పుడు యప్పటి వలెనే. ఆ కొలు కూడి స్తూ మహిపం
గాను యథా సంజ్ఞ కూడి చూసేది. పై ప్రశ్న లకు ఆరే
వినాగా అంతర్ల పొంతర్ల ములలారి సప్త స్థానం
కూడి యప్పటి వలె సంజ్ఞ చూసేది. దీనికి ఫలం.. అర్థం.
పంక్తి లెక్క లెళ్ళ లఘు హీనాలని చెప్పుది .. పై ప్రశ్నల
కు ఎవరి ఉత్తర వృద్ధి గా లఘు యుక్త తాళాలని చెప్పుది.
సమ కోష్టాలకు మహత్తుల దగ్గర లెక్కలన్నీ సర్వల
ఘువుల తాలి కూడిన తాళాలని చెప్పుది..

మిశ్రజాతి గురు యంత్రలక్షణం.

అథో విధ్యం గురు యంత్రే. త్రయోదశ ప్రస్తార లిఖే
త్. తత్ర లక్ష్య పరిసంఖ్యాతాం ద్వితీయాం విధిముల్లి
ఖేత్. చతుర్థ ప్రస్తార తత్ర. విలిఖేత్ బుధమార్
తతః. ఏవమేవ పర్యాపరి యథామతి విలిఖ్య తాం.
అంతే విన్యాస భేదస్తు విపర్యాస విలిఖ్యతే. వి
నాహా తుర్థ స్థానం. అంతర్ల పొంతర్ల తి పూర్వవ

త్. అథో వేధ్యాంశు విలిఖేత్. మిత్రస్య గురు యంత్రకే॥
చతుష్కోణస్థ యుతామ పరిస్థాప సంలిఖేత్॥
అంశాది పూర్వ వద్వైవ విశేషోస్తి ఫలే పునః। అ
ధః పఙ్క్తౌ యద్గణానం। తద్వదేత గురు హీనకం. త
తః పఙ్క్తికే గురుయం। గురుద్వయ మతంత తః। ఏ
వ మేకోత్తరాం బుధాయూర్దాంత్ర శాస్త్ర ప్రకారతః.

టీక మిత్రజాతి గురు.

యంత్రానికి అధః పఙ్క్తి మొదటి వీధి యొక్క అంక
మూడు యిండ్లు వుండేది. ఇట్టి మూడింటిని గలుపగా
చ్చినచో రెండవ వీధి వస్తుంది అందున గల యిం
డ్లు వందున కావలసినంత వుండేది॥ దీనికి అధః
పఙ్క్తి సంఖ్య కూడా తప్పుడు ఇట్లు కూడాక చతుష్కోణం
విడిచి అంకెల్ని వ్రాయవలెను మొదలుగా యిప్ప
టి వలెనె సంఖ్య కూడా వుండేది॥ పై పఙ్క్తులకు
గీ విధాగా అంకెల్ని వ్రాసి ప్రమాణములో చతు
ష్కోణ అధస్థానం కూడుకొని ఏకవింశతి కూడా
సంఖ్య వుండేది॥ దీనికి ఫలం॥ అధః పఙ్క్తి గురు
హీనాలని చెప్పెను. పై పఙ్క్తులకు ఏకోత్తర వృద్ధి
గా వుండేటి రెండు మొదలుగా గురుయుక్త గ్రహా
లని చెప్పెను॥ సమ కోష్ఠాల మధ్యస్త తరి
తెలియు సర్వ గురు గ్రహాలని చెప్పెను॥

మిత్రజాతి ప్లుత యంత్రానకు.

మిత్రస్య ప్లుత యంత్రేషు అధో వేధ్యం యథా క్ర
మాత్.॥ విలిఖేత్ ద్వ్యంశతి గృహేత్॥ ఉపరి స్థాను

శాస్త్రతః॥ ఏకవింశతి సంఖ్యకాన్॥ విలిఖేత్ క్రమశో
గృహేత్॥ ఏవమేకోత్తర వృద్ధి॥ యావత్ ద్విక్షట్ వి
లిఖ్యతాం॥ అధో వేధ్యం కేవి వ్యాస ఏకవింశతిర్
నకం॥ అంశాది పూర్వ వత్కుర్యాం॥ ద్వావయు
క్తం లిఖేత్ క్రమాత్॥ ఉపరిత్యాగ వీథిషు ఏక
వింశత్యాధిగతః॥ అంశాన్ వాంశ్యాది సహితం॥
ద్వావహీనం లిఖేత్ క్రమాత్॥ ఫలే ధం. పఙ్క్తి
గణానం ప్లుత హీనం వదేత్తదా॥ ఏకప్లుత
యుతాంత స్థాను పరిస్థం వదేత్తథా॥ ఏవమేకో
కోత్తరాం బుధాయాత్ర సర్వ పరి గృహే పునః॥
యంత్రేక గణానం ద్విస్థం. తత్తు సర్వం ప్లుతం
వదేత్॥ విషమ యావత్ సంఖ్యా సర్వ పరి
గృహే తథా। తాముత్య ఏకోత్తరాం బుధాయా
ర్దాంత్ర శాస్త్ర విచారతః॥

టీక

మిత్రజాతి ప్లుత యంత్రానికి అధః పఙ్క్తి యిరవై
యిండ్లు వుండేది. అందున యిరవై యొకటి హెచ్చ
ఖ్యించి రెండవ వీధి యందు అందున యిరవై మూ
డు యింటి వందున కావలసి నంత వుండేది॥
దీనికి అధః పఙ్క్తి సంఖ్య కూడా తప్పుడు. ఇక్క
ల కూడాక ఏకవింశతి విడిచి వెళ్ళి యిప్ప
టి వలెనె సంఖ్య కూడా వుండేది. పై పఙ్క్తుల
కు ఇట్లు కూడిక చేసి. ఏకవింశత్యధస్థానం కూ
డి యిప్పటి వలెనే సంఖ్య వుండేది॥ దీనికి ఫలం॥

అథః పద్య స్థాన హంసా యని చెప్పుట. పై పద్య
ము పైనటి మొదలుగా పెరుగుతూ వృద్ధిగా చెప్పుట.
మధ్య దగ్గర సమకాలపు లెక్కలు సర్వ స్థానాల
కూ కూడిన తాళాలని చెప్పుడి ,, ,, ,,

ఇంద్ర జాతికి సంఖ్యా క్రమ మొదలయిన
క్రమము.

ఇంద్ర జాత్యము పితథ విధి కొన్నా లిఖితపు సం.
తె లాను ద్వత మాలభ్యం. అంతేటి నాస మధ్య
ఖిత. పంచాను ద్వత కాలము లఘు మేకం స
మాతితే. ఏక మే కొత్తర చూపియా పదిచ్చ
విభక్తం. సంఖ్యా క్రియా మపితథ అంకార
పొందించి పంచమం. దశ పంచ దశ ద్వైవ. భా
వ యుక్తం లిఖి త్రమాత్. ఏకం ద్వైకం ద్వయం
ద్వైవ. త్రయం పంచ నానిచ. అంతః పరం పం
చ దశత థవ ద్వింశతి స్తథా. చతుర్థ ద్వాదశం
శతిథ. పంచ సప్తతి రేవచ. నవ వింశతి
శతం. ఏవ మత్తరతో భవేత్. ఫలమేవ స్యా
ద్వి గణనం అంతా సుద్వ తేనం యుతం. ఉ
పొందు మంద్ర ద్వతయ. పంచమం లఘు
సంయుతం. దశమం గురు సంయుక్తం. ద్వతం
పంచదశం భవేత్. ఏవం పొతాళ సంఖ్యా యాం
అంతర్గ మంతర పరం తథ. ఉపొందుం పం
చమం ద్వైవ. దశమం పంచదశ ద్వ సం. భావ
నం లిఖి [illegible]

ద్వి గణం యా సంఖ్యా తథా ద్వస్య ద్వతం భవేత్.
సర్వ ద్వతము పొందుం స్యాత్. పంచమం లఘు
సర్వకం దశమం గురు సర్వ స్వం. ద్వతం పంచ
దశం భవేత్.

ఇంద్ర జాతికి

చతుర్ద్ర జాతి వలెనే మూడు విధులు వానికి మొ
దట అంగ క్రియలు అను ద్వతం మొదలుగా వ్రాసిం
చి ఆయుడు అనుద్వతములు కూడి ఆయుదాలయిం
ట లఘువు తెలుసుకొనుట. ఆయనుద్వతం చాలనె
వ్రాసించి. పదాలు యందు గురువు వాసితి. మధ్య
అను ద్వతం చాలనే వ్రాసిన పదికే నా యందు
ద్వతం వాసితి. మధ్య అనుద్వతం చాలనే వ్రాసి
స్తూ కావలసినంత అంగ పద్యాలు సుకొనేటి.
రెండాలి విధి అయిన సంఖ్యా క్రియలు ఆకూ
చిన సంఖ్య వాసేము ప్పుడు అంతా పొందు పం
చమ దశమ పంచా దశ మలు కూచిన వాసేటి.
యిట్లా కూచిన సంఖ్యాలు మొదలు ఆరు ,, ౧౫,,
మొదటిదాటి ౧ రెండాలి యందు ౨ మూడాలి యం
యంటుకు, ఆరాలయందు ౧౫, పిదప యంటులో
టు ౧౩ నాలుగాలి యందు ౫ ఆయుదాని మీదాలి
యందు ౪౪ ఆరవ్వాలి యందు ౫౩ పదాలి
యందు ౧౫ యూ ప్రకారం ఉత్తరోత్తరాభి
వృద్ధిగా సంఖ్య కూచిన కావలసినంత సంఖ్య
వాసుకునేటి. యిందు ఫలం అంతర్యమనే
డి అనుద్వతాంతము లిన్ని ఉపొందు పొందువ

నే దిర్వా తాంతాలనే న్ని పంచ మనేది లక్షాంతాలని
న్ని దశమ మనేది సర్వాంతా లనిన్ని పంచాదశమ
నేది ప్లుతాంతమ లనిన్ని ప్రస్తరించిన తాళము
లలో కూడి భాగములు అంత్యాలని చూచుకొ
నేది.

తాళ సంఖ్య కు న్ని అంత్య అంత్య ఫరి. ఉపాం
త్య పంచమ దశమ పంచదశములు కూడిన
ఫలన్ని సంత పాయుగా॥ దీనికి ఫలం॥ ప్రస్తార
మందు పుట్టిన తాళాలకు అంత్య మనేదిన్ని
అను త్యాతాలనిన్ని ఉపాంత్య మనేది న్ని న్ని త్య
తాంతాలనిన్ని పంచమ మనేది అన్ని న్ని సర్వ
లఘు వంతాల నిన్ని దశమ మనేది గురువం
తాలనిన్ని పంచదశ మనేది ప్లుతాంతాలని
న్ని చెప్పేది.

యాంత జాతికి అంగత్రకి.

సంఖ్యకు తాళ సంఖ్య అధి

తాళాల సంఖ్య

అంగ్లేయ	ᑌ	0	ᑌ0	00	1	ᑌ1	01	ᑌ01	001	2
సంఖ్య శ ౧	౧	౨	౩	౪	౬	౧౪	౨౬	౮౮	౭౪	౧౨౬
తాళ	౧	౨	౪	౧౦	౨౦	౮౦	౭౭	౧౮౯	౨౭౬	౪౨౨
అం.	౧	౩	౭	౧౪	౩౧	౬౨	౧౨౨			

ᑌ2	02	ᑌ02	002	2	ᑌ2
౨౨౦	౩౭౭	౬౮౮	౧౧౦౧	౧౯౯౮	౩౨౨౧
౬౭౧	౧౭౬౨	౩౨౬౩	౬౦౦౯	౧౦౬౮౮	౧౬౯౮౯

ఇండు జాతి నష్ట నెం.

అథ నష్టం ప్రవక్ష్యామి ఇండు జాతే విశేషతః॥
ఏ తత్సంఖ్యా కే తాళ త్రయ ధత్స్యేన శంకితః.
ఉక్త సంఖ్యాం శుద్ధ మాతాయ యుక్తితః॥ పాప
భాగస్థ గతానిః॥ భుక్తి ఫలమాయు థ హతః॥
పెతే కొమ్ము ప్రవేశస్య ద్రుత మేవ సమాలిఖేత్॥
తద్ధ్వయ కొమ్ము తత్ప్రావ॥ భుక్తి రిత్యా భిధీయ్య
తాం॥ నష్ట విస్త తి చేత్రత్ర॥ హ్రస్వ ద్వతయ
వస్య సెత. కొమ్ము ద్వయ ప్రవేశ స్థితే. లఘు
తాళే సమాలిఖేత. తద్వయ కొమ్ము త్రిత
యం. తస్య భుక్తి మయోగే. అంత్యోపాం
త్య పంచ మంచ ప్రవేశే యతి ద్వ్యోతే.
గురు తాళే సమాలిఖ్య భుక్తిం పంచ ప్రహం
తి చేత్. [illegible] పంచమంచ. ద
శమంచ. ప్రవిశ్యతే. ప్లుతం తాళే సమాలిఖ్య
భుక్తిం పంచ ప్రహంత్య జేత్॥ ఏవం దక్షి
ణాత [illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible]॥ [illegible]
[illegible]॥

ఉదా.

ఇండు జాతి నష్టానికి ఆ జాతి సంఖ్యలో మొదట
తాళము. అడుగుతున్నారు. అడిగిన వెంటనే

జూచి మిగిలిన వ్రేళ్ళ మిగిలిన వాటి వుంచుకొని ఆ యంకెకి యెడమ పార్శ్వ మంకె సంఖ్య కూడ గా చేతి వ్రేళ్ళ యెక్కువ వుంటేనా. పైకె యంకెకి వ్రేళ్ళ వచ్చేనని ద్రుతం వాసుకునేది. దానికి యెడమ పార్శ్వం పైకె యొక్క భుక్తి లెక్కి ఆ చేతి వ్రేళ్ళలో. ఆ పైకె యంకెకి వ్రేళ్ళలో వాటి వుంచుకొనేది. యంకెకి వ్రేళ్ళకు చేతి వ్రేళ్ళ తక్కువగా వుంటే ప్రవేశం లేదని అనుద్రుతం వాసుకునేది అంత్య స్థానాలు రెండింట్లో వ్రేళ్ళ చేతి వ్రేళ్ళకు ప్రవేశం వస్తే లఘువు వాసేది. ఆ యంకెకి యెడమ పార్శ్వం మూడింట్లో ~~లఘువు వాసేది.~~ ఆ యంకెకి ~~యెడమ పార్శ్వం~~ భుక్తి లెక్కేనా. ఆ రెండింట్లో వ్రేళ్ళ విరిచి వేసి మిగిలిన వ్రేళ్ళ వుంచుకునేవా. అంత్య స్థానం పంచమం అనే. యీ మూడింట్లో వ్రేళ్ళ చేతి వ్రేళ్ళకు ప్రవేశంవస్తే. గురువు వాసేది. దానికి యెడమ పార్శ్వం ఐదింట్లో భుక్తి లెక్కేది. యెప్పటి వలెనే చేతి వ్రేళ్ళలో. యీ మూడింట్లో వ్రేళ్ళ విరిచివేసి మిగిలిన వ్రేళ్ళ వాటి వుంచుకునేది. అంత్య స్థానాల్లో పంచమ షష్ఠములు చేతి వ్రేళ్ళకు ప్రవేశం వస్తే ప్లుతం వాసేది. దానికి యెడమ పార్శ్వం ఐదింట్లో చేతి వ్రేళ్ళ యంకెకి వ్రేళ్ళ సరిగా వుంటే ద్రుతం వాసేది. చేతి వ్రేళ్ళ అంతా సరిపోయిన వెనక మాత్రే కుడివ వుం

టే కావలసిన అనుద్రుతములను వాసేది. యీ ప్రకారంగా మాత్రలుకుంది నుంచి యెడమకు వాటిని వ్రాస్తే అడిగిన తాళం యిట్లుంటుందని చెప్పేది -

ఖండజాతి ఉద్దిష్టం.

ఆ ఉద్దిష్టం ప్రశ్నేమి. ఖండజాతి ౮ మాత్రం. తాళాల యంకెలి సంఖ్యకేమిటో నేర్పాపి కింకిత్తుం. కె స్రీ మహత్య యంజాత మితి నిష్పత్తి భుక్తి తత్త్వం ఖాన్ని కొనడ్డ మారథ్యం. నష్టపడ్డంకి మూహ వేంతే. ద్రుతం లఘు గురు వార్ ఫ్లుతం వాకాయితే యుతం. పిత్వావత్తి త్రిజగజ్జాసనం శిష్ట తాళం పెట్టుకుంది.

తోక.

ఖండజాతి ఉద్దిష్టానికి వేరు మహత్తు సంఖ్యలో తాళం వాటి యిది వేయ వాళ్ళమని అడిగితే ఆ యంకెకి యెడమ పార్శ్వం యంకెకి సంఖ్య మొదట మొదలుకొని ద్రుతానికి పైకె యిల్లు. లఘువుకు రెండిల్లం టిల్లు గురువుకు మూడింట్లు ప్లుతానికి నాలుగింట్లు మహత్తు నమునుపు నష్టానికి యేయే యింట్లో వ్రేళ్ళ కూడుకొని దాని దానికి భుక్తులు యేలాగున పెట్టేమో. ఆ ప్రకారంగా భుక్తులు వ్రాసి ఆ యింట్లో వ్రేళ్ళ లంతే వాటి యిది అన్నివేళ జూచి మిగిలిన వ్రేళ్ళ వెంన్నో అన్నో తాళమని

చెప్పుది.
ఇందుజాతి అనుష్టుభ యంత్రలక్షణం
అథః పరం ప్రవక్ష్యామి ఇందానుష్టుభ యంత్ర
కం. అనుష్టుభాంతే యంత్రస్య విధి కోష్ఠాది
వారణవత్. ఉపాంత్య పంచ మంచ దశ పం
చ దశే తథా. అంత్యహీనం భావయుక్తం. అ
ధో విధ్యం విశేషత్రయాత్. ఉపరి స్థాను విధి
షు. అధరత్ర, సహితం పునః. ఉపాంత్యాది
యథా పూర్వం. భావహీనం సమాచరేత్. ఫల
దః పంక్తి గణానం. సర్వదనుష్టుభ హీనకం.
వేదాన ష్టుభ యుక్తం స్యాత్. ఉపరిష్టం వదేద్బు
ధః. ఏవమేవ ప్రోక్తం రాం బుధః. ఉపర్యు
పరి యుక్తితః. యుక్తిస్థం బింధువు
క్తం స్యాత్. ద్వికోణ త్రయ స్థలం. తత్ర
స్థం తత్ర వక్ర స్థం. భుజ యుగ్మ విచక్ష
ణాః. సర్వ పరిష్టం సదనం. సర్వానుష్టుభ
యుక్త దేవ ..

టీక.

ఇందుజాతి అనుష్టుభానికి యంత్రము. మిశ్రజా
తి అనుష్టుభ యంత్రం వలెనే వ్రాసేది. దీని
కి అథః పంక్తి సంఖ్యలు వ్రాసేటప్పుడు. ఆక
లు కూడా అంత్యహీనంగా ఉపాంత్య పంచ
మ దశమములు కూడా సంఖ్య వ్రాసేటప్పుడు
ఆకలు కూడా సంఖ్య వ్రాసేది. పై పంక్తులకు

అధరి పాంత్యం కూడా కుని ఆకవి నాగా యప్పు
డి సంఖ్య కూడా వ్రాసేది. దీనికి ఫలం.. అధః
పంక్తి లెక్క లెల్ల అనుష్టుభ హీనాలని చెప్పుది. పై
పంక్తుల లెక్కలు పైకటి మొదలుగా ఎవరి త్ర
ప్తిగా చెప్పుటప్పుడు సున్న ఫుంతా యింటి
లెక్క మొంటి అన్ని అనుష్టుభాలంటి కూడిన
వాకం ఏదని చెప్పుది. మహాత్ముల దగ్గరి పం
క్లున్ని సర్వానుష్టుభాలంటి కూడిన వాకము
లని చెప్పగలది.
ఇందుజాతి ష్టుభ యంత్ర లక్షణం.
ఇందుజాతౌ ద్వయ వాద్యంత్రం. త్రిష్టుభ
యంత్రవత్. విధి కోష్ఠ ద్విక కం యంత్రం.
యథా విద్యా విలేఖనం. తథా స్యష్టుభ యం
త్రావి. అక్షరాం. సువిచక్షణైః. అంకం
త్ర పక్షిమంప్రైవ. దశ పంచ దశే తథా. అ
ధో విధ్యం భావయుక్తం. విశేష్టుం దంత
తే బుధః. ఉపరి స్థాను విధిషు. అధరే పం
క్తి యుతం పునః. అంత్యాది పూర్వవత్
ప్తం. భావహీనం విశేత్ ప్రమాత్.. అస్య
విఫల నిష్పత్తిః. త్రిస్త్ర ష్టుభ యంత్ర
వత్.. టీక.
ఇందుజాతి ష్టుభ యంత్రానికి. త్రిష్టుజాతి త్రి
ష్ట యంత్రం వలెనే వ్రాసేదానికి అథః పంక్తి.
సంఖ్య కూడేటప్పుడు. ఆకలు కూడా ఉపాంత్య

విశేషంగాను యతి సంకీర్ణ కూడి వాసేటి ॥ పైప
ఙ్క్తులకు ఆకవి నాగాను ఉపాంత్యర్థ స్థాన సంఖ్యా
చుక్క కుని యప్పటి సంకీర్ణ కూచిక వాసేటి ॥
దీనికి ఫలం । అధః పఙ్క్తి తెలుగు ద్రుత హీనా
లని చెప్పుటి. పైపఙ్క్తులకు పెకట్త్రరత్న
క్షిగా చెప్పుటి ॥ సమకొత్తా లకు మహత్తుల
ఫలం ల్లన్ని సర్వద్రుతా లతో కూడిన తాళాలని
చెప్పుటి ॥

ఖండజాతి లఘు యంత్రం.

అథః పరం ఖండజాతి. రేఖాద్వి విధాయం చతుర్
వీరక్ భావ యుక్తం తత్రైవ పలఙ్క్తిః. విశిష్ట
లఘు యంత్రకే. ఉపరి స్థాను విధేయః. పంచ
పంచ ద్వి పరంతథా. అంకవి న్యాసనే కించి ద్వి
శేష హరితావి తత్రైవ. ఉపరి స్థాను విధేయః.
పంచాధ స్థాన సంయుతం. అంత్యాది పూర్వ
పూర్వ ర్వం. భావ హీనం తత్రైత్ర మాత్ ॥ త్రి
శ్ర లఘు యంత్రము. ఫలము క్రం విధానతః.
తత్రైవ ఫలము క్లిష్టం. ఖండ సర్వ లఘు యం
త్రకే తత్రైవ ఫలము క్లిష్టం. ఖండ సర్వ లఘు
యంత్రకే.

టీక.

ఖండజాతి లఘు యంత్రానికి. అక్షర విధియం
దు నాలుగింట్ల వాసేటి. నాలు గురి గీతా వ
స్త్రించి. రెండవ విధి వాసి. అవిధి ని అయిదికి

యింట్ల వంతున. తావులసి సంత వాసేది ॥ దీని
కి అధః పఙ్క్తి సంకీర్ణ కూడా టప్పుడు. ఆకలు
కూచిక పంచము విశేషంగాను. యప్పటి సం
కీర్ణ వాసేటి. పైపంక్తులకు ఆకవిధిచి పం
చాధ స్థా సం కూడు కుని యప్పటి సంకీర్ణ
వాసేటి ॥ దీనికి ఫలం ॥ తిశ్రజాతి లఘు
యంత్రానికి చెప్పినట్టే చెప్పుటి.

ఖండజాతి గురు యంత్రం.

గురు మేరో భావ యుక్తం. అధరే విధ్యాం సప్త
పం ॥ ఉపరి స్థాను దశకం. భావ హీనం తత్రైత్ర
మాత ॥ హేత్వాచ దశమం పూర్వం. అంత్యా
హాంత్రే చ పంచమం. అధరే విధ్యాం పంచ
దశ మేళ యుక్తి ఖ నక్రమ. ఉపరి స్థాను విధేయః.
దశమాధ స్థ సంయుతం. అంత్యాది పూర్వ పర్వ
ర్వం. భావ హీనం. తత్రైత్ర మాత ॥ ఫలతః ప
ఙ్క్తే గణానః, గురురేకం వదే త్సుధీః. తంరి ప
శ్చాత్ గురుయం. గురుద్వయం యుతం తతః,
వివమే కొత్తరాం బుధయా. ఖండ్వ పరిక్ష
పేక్షనః యంత్రాంక గణనం ద్రష్టుం తథా
సర్వ గురు ంవదేత్. విషమేకతి సంఖ్యా స్యా
త్స సర్వ పరిగ్రహే తత్రథా. తామేవ కొత్త
రాం బుధయా, ద్వింత్రి శాస్త్రను సారతః.

టీక.

ఖండజాతి గురు యంత్రానకు. అధః పఙ్క్తి తె

మృదిండ్లు వాసేది. అనైన ప్రదేశి యుండ్లు ఏం
తున రావలసిన నంత వాసు కొనేది॥ దీనికి
అర్థం పంక్తికి అంకెలు కూడి దశమ స్థానంగాను
సంఖ్య కూడి వాసేది. పై యుండ్ల తో అంకెలు
వినాగా. దశమాధ స్థానం కూడుకొని యుప్పటి
సంఖ్య వాసేది॥ దీనికి ఫలం. తృతీయ జాతి గురు
యంత్ర ఫలం ఏమని చెప్పేది॥

ఇందు జాతి ప్లుత యంత్రాలనకు
ప్లుత [illegible] విధ్యం. చతుర్థ [illegible]
[illegible]. [illegible] పరి సంఖ్యా తాం. [illegible]
[illegible] విధి ముల్లి [illegible] తత్ర చెప్పడం పం
చదశ భవనా [illegible]. అంకె విన్య
సనే పంచ, దశ స్థానం ఏధి దర్థం. ఉపరి స్థా
నంచే త్రింప, దశాధ స్థాన సం యుతం॥ అం
[illegible] పూర్వ [illegible]. [illegible]
[illegible]. ఫలేదం ప్రక్తిగతానకి. ప్లుత
నం. ఏదే [illegible]. ఏక ప్లుతం యుతంత [illegible]
పరిశ్నం ఏత [illegible] ఎవము [illegible] రాం బులు
యహ. [illegible] పరి [illegible] ఫలసం. యంత్రైక
గతానం. [illegible]. [illegible] పరి [illegible] ఫలసం.
యంత్రైక గతానం [illegible]. తత ప్రసిద్ధం ప్లుతం
ఏదేత॥ నియమయా ఏతి సంఖ్యా. స [illegible]
రి గ్రహ తథా. [illegible] రాం బులయా
[illegible] శాస్త్ర విశారదం॥

టీక

ఇందు జాతి ప్లుతానికి అర్థం పంక్తి నిపర్యులుగం
డ్లు వాసేది. అనైన ౧౫ యుండ్లు ఏంతున రావ
లసిన దెల్ల వాసేది. దీనికి, అర్థం పంక్తి సంఖ్య
కూడి యుప్పుడు. యుప్పటి ఏలెనా అంకెలు కూడి
పంచ దశ [illegible] ంగాను సంఖ్య కూర్చి వాసేది.
పై పంక్తులకు అంకె కూర్చి పంచదశాధ స్థా
నం, కూడి యుప్పటి సంఖ్య వాసేది॥ చిత్ర జాతి
ప్లుత యంత్రం ఏమని చెప్పేది

సంకీర్ణ జాతికి అంగ [illegible].
సంఖ్య [illegible] సంఖ్య.

సంకీర్ణ జాతి [illegible]
నం [illegible] మారభ్యం అంకె విన్యాస
ముల్లి [illegible]॥ [illegible] రాలెతు. [illegible]
[illegible] సమాంతి [illegible]. ఎవము [illegible]
యాది [illegible] విలిఖ్యతాం॥ సంఖ్య [illegible]
[illegible]. అంతర్యే [illegible] నిచ.
[illegible] దశం సప్త [illegible] యుక్తం [illegible]
త

టీక

సంకీర్ణ జాతి అంగ [illegible] సంఖ్య [illegible]
[illegible] సంఖ్యా [illegible] అధరి [illegible] విధిస్తు
[illegible]. అంగ [illegible] అనుక్రమం యుతలుగా
[illegible] అనుక్రమ [illegible] లఘుల

పు వారికి ఆ అనుపాతం చాలా హెచ్చించి గల వారి
యింటు గురువు వాసేది. యీ ప్రకారంగా నెం
వారి యింటు ప్నుతం వాసేది యీలాగ్ని కావలసి
నంత వాసేది. సంఖ్య స్త్రీలలో ఆరు కూచి
అంకెల్ని పొందిన్ని నవ మాష్టా దశ సప్త వింశతి
కూచి వాసేది. పొడాకు సంఖ్యకు అంక్యలం
ఎల్ని పరి నవ మాష్టా దశ సప్త వింశతి కూచి కా
వలసినంత వాసేది

సంకీర్ణ జాతికి.

అంకె	౮	౦	౮౦	౦౦	౯౦౦	౦౦౦	౮౦౦౦	౦౦౦౯	1
సంఖ్య	౧	౨	౭	౫	౯	౧౨	౨౧	౩౪	౫౬
పొడాకు	౧	౨	౫	౧౦	౨౦	౩౯	౭౧	౧౩౦	౨౩౫
ఉత్కృష్ట జాతి	౧	౩	౭	౧౫	౩౦	౫౯	౧౦౬	౨౦౧	౩౬౬

౮1	౦1	౮౦1	౯౦1	౯౦౦1	౦౦౦1
౬ ౧	౧౪౬	౨౪౩	౩౬౭	౬౪౯	౧౦౫౯
౪౨౨	౭౫౦	౧౩౨౬	౨౩౬	౪౦౭౨	౭౦౯౭
౭౬౦	౧౧౭౭	౨౦౯౬	౩౬౭౫	౬౪౩౬	౧౧౨౩౦

యీ సంకీర్ణ జాతి నిష్టానకు.

యీ జాతి సంఖ్యలో మొన్న జాడ మును అడుగు
ను న్న వారి ఆ లెక్క లేరి జూచి మిగిలిన లెక్క వా
సుకొని ఆ యింటికి మొదట పాద్యం యిం
టి సంఖ్య ను చూడగా చేతి లెక్క మొత్త
ముంటె పైన యింటిలెక్క వచ్చునని ధ్రువం వా

సుకొనేది. దానికి మొదట పాద్యం పైకి
యింటిలెక్క ~~వచ్చునని ధ్రువం~~ ఘుక్కి ఆరికి ఆపై
తి లెక్కలో ఆపైకి యింటి లెక్కలోకి నేపథ్యం వా
కపుంచుకొనేది. ఆ యింటి లెక్కకు చేతి లెక్క
తక్కువగా వుంటే ప్రవేశించేదని అనుపాతం
వాసుకొనేది. అంకెల్ని పొందిన్ని యెంటింట్లో
చేతి లెక్కకు ప్రవేశం వస్తే లఘువు వాసేది.
దాని మొదట పాద్యం పైయింట్లో ఘుక్కి
తొసేది. ఆ రెండింట్లో లెక్క చేతి లెక్కలోవిరి
చి [illegible] వేసి మిగిలింది వుంచుకొనేది. అంకెల్ని
పొందిన్ని నవమం అనె మూడింట్లో లెక్క
చేతి లెక్కకు ప్రవేశం వస్తె గురువు వాసు
కొనేది. మొదట పాద్యం తొమ్మిదింట్లో
ఘుక్కి తొసేది. మొత్తం పైన యీ మూ
డింట్లో లెక్క విరిచి వేసి మిగిలిన లెక్క వాసిపుం
చుకొనేది. అంకెల్ని పొందిన్ని నవమాష్ట
దశమయి చేతి లెక్కకు ప్రవేశం వస్తే ప్లు
తం వాసేది. యీలాగ్ని వాసుకొని పాద్యాని

ఉద్దిష్టానకు.

యీ జాతిలో పైన చూళం చూసి యిదిమొన్న
జాడ మని అడిగితే. ఆ యింటికి మొదట
పాద్యం యింటి మొదలుగా ధ్రువానికి పైకి
యిల్లు లఘువు కురెండు యిల్లు గురువుకు
మూడింట్లు ప్లు తానికి నాలుగింట్లు ముందున

మనుష్య నష్టానికి మెమె యంత్రాలెన్ని కూ
చుక్ కొని దాని దానికి ఘంకర్తలు మెట్టు
తొస్తే మా అష్టు తొంకి ఆలెళ్ళ లందు కూ
చిక్ ఆ మహత్తు సంఖ్య లకు తొంకి మిగిలిన
లెక్క చూచి యున్న తాళమని చెప్పుది.

సంకీర్ణ జాతి అనుద్రుత యంత్రం.

మిశ్ర జాతి అనుద్రుత యంత్రం ఏలెనె వాసి
ది. దీనికి అక్షర పట్టె సంఖ్య వాసి యప్పు
డు ఆకలు కూచిక్ అంత్య కోసంగా ఉపాం
త్య నవ మాష్టు కేకవలు కూచిక్ సంఖ్య
వాసి యప్పుడు. ఆకలు కూచిక్ సంఖ్య వాసి
ది. పై పట్టె లకు అక్షర పొందిక్యం కూచుక్
కొని ఆకవి నాగా మెప్పుటి సంఖ్య కూచిక్
వాసుకొనేది. దీనికి ఫలం, అక్షర పట్టె
లెక్కలు అనుద్రుత మా నాలని చెప్పుది. పై
పట్టెలు పేరి త్ర వృత్తిగా చెప్పు యప్పుడు
సున్న వుంటె యంటి లెక్క మెంటా అన్ని అ
నుద్రుతాల తో కూడిన తాళం లేదని చెప్పు
ది.

సం. ద్రుత యంత్రాలు నకు.

తిశ్ర జాతి యంత్రం ఏలెనె వాసి దీనికి అక్షర
పట్టె కూడి యప్పుడు ఆకలు కూచిక్ ఉపాం
త్య విచారంగాను యథ సంఖ్య కూడి వాసి
ది. పై సంపుటాలకు ఆకవి నాగా ఉపాంత్య

స్థానం కూచుక్ కొని యప్పటి సంఖ్య కూచిక్
వాసది. దీనికి మను పటి ఏలెనె ఫలం చెప్పు
ది
లఘు గురువు ప్లుత యంత్రాలు లకు న్ను మనుష
టి ఏలె ~~త~~ నె మొచించి వాసు కొనేది.

సుళ్ళ ది ప్రస్తారానికి.

మూడు అనుద్రుతము లు చేరితే పెద్దలఘు
వు. యందుకు అంగ క్రితో మొదలు సంఖ్యతో
తాళాలకు సంఖ్య అక్షర తాళాల సంఖ్య యున్న
దీనికి వివరం. సంఖ్యా క్రమానికి. అంత్య
ముపాంత్యం త్రితీయం చతుర్థం నవమం
ఆకన్న కూచిక్ వాసి ది.

అంగ	U	O	I	I	OI	2	U2	O2	2	U2	O2	I2	UI2	OI2	22
సంఖ్య	౧	౨	౪	౭	౧౩	౨౪	౪౬ (~~౧౦౦~~)	౮౭	౧౬౭	౩౦౪	౪౫౫	౧౮౬౪	౧౫౮౫	౩౨౦౦	౬౫౬౫
మాత్ర	౧	౨	[illegible]	౧౨	౨౬	౪౬	౯౦	౨౧౬	౪౮౪	౫౫౬	౨౦౨౮	౪౧౭౮	౮౩౪౫	౧౬౭౪౭	౩౩౪౮౦
అక్షరాలు	౧	౩	౮	౧౫	౪౩	౫[illegible]	౨౦౪	౩౫౭	౮౩౭	౧౭౨౪	౭౪౬౫	౭౨౬౪	౧౪౭౬౭	౨౫౭౬౦	౪౫౭౦౮

మూడు పది తాళములకు వివరం.

చతుర్థ త్వరుతుం చాపు త్వరుతుం. పుట్టి తాళ పుత్ర
తే స్వ ధ. సంపు దేవత్తి ఉత్త టకు. ఆదితాళ స్వ

తపస్ తాః. చక్షురీ సిహ్వతి లాక్షు. ఠంద ఫ్లూర్
సిహ్వా విక్రమః. శ్రీరం గౌరతి తిలాక్షు. రం గా
గతాళః పరిక్రమః. ప్రత్యం గౌరి గజలీలాక్షు. త్రి
భిన్నత్ర వీరవిక్రమః. హంసలీలా వర్ణభిన్న.
రాజచూడామణి స్తథా. రంగద్యోత నరాజ
న్నారత. సిహ్వవిక్రీడిత స్తథా. వర్ణమార్ఠ వర్ణ
తాళ స్తథా రంగ ప్రదీప కః. హంస నాదశ్చ
సిహ్వనాదకః. మల్లికామోద ఏవచ॥ శరభ
లీల ఖ తిలాక్షు. రంగాభరణ ఏవచ. తత స్తు
రంగ లీలాక్షు. తథా స్వారత సిహ్వనందన॥ జ
యశ్రీ విజయానందో ప్రతితాళ ద్వితీయ
కః. మకరంద కీర్తి తాళ విజయా జయ
మంగళః. రాజవిద్యాధరాప్యుట్టి జయతా
ళః. కుడుక్క్రా. తతాళ నిశ్శారుకే క్రీడా. త్రి
భంగి కోకిలప్రియః॥ శ్రీకీర్తిః. బిందుమాలి
చ సమతాళశ్చ నందనః. ఉదీక్షణో మట్ఠ్యకా
చ. ఢేంకీ శరభ వర్ణమట్ఠ్యకా. అభినం
దన ధర క్రీడా. మల్లతాళశ్చ దీపకః. అఘంగ
లీల విషమో నాంది కుముద కందుకా. ఏక
తాళశ్చ టంకాళం. చతుస్తాళ శ్చవరింజికః
అభంగ రాయ భేరోళ స్త్రైవ లఘుశేఖరః
ప్రతాప శేఖర శ్చాపి జగజంపాచ చతుర్ముఖా.
ఝంపా ప్రతి మట్ఠ్యశ్చ. తథా తాళ త్రితీయకః
వసంతు పరివర్జమో సంకీర్ణ లలితా కరః

కరతాళఖ్యో యతి శ్చైవ. పుత్తాళ వర్ధ నస్త
థా. తతో వర్ణ యతి శ్చైవ. రాయ నారాయణా
స్తథా. లక్ష్మీ తాళ స్సుపి శ్చైమో. పార్వతీ లో
చన స్తథా. తథా గరుడ తాళ స్సు. తథా త్రి
నంద నాథ కా, తిలాతి లకిత తాళశ్చ. లలి
తా ప్రియ ఏవచ. జనకశ్చైవ లక్ష్మీశో. రం
గ వర్ధన ఉద్భటః. ఆహా చిదేశి తాళానాం
యథైతా నాంది కట క్రమతః. చతురశాతితా
శా నాచ తానంత ధియా మర్గ పం.

ఇది మూడు వదితాళములు.

యాతాళ ములకు లక్షణములు

తాళే చచ్చత్పుట శ్లేయం గురు ద్వంద్వం ల
ఘు ప్లుతం॥ చచ్చత్పుట తాళం ౮ మాత్రలు
చతురశ్రజాతి ఏకకళ. విషమ యతి॥ య
థ చచ్చత్పుట తాళం॥ ౧॥ గురులఘు ప్లుత
శ్చైవ చచ్చత్పుట చచ్చత్పుట తాళ చచ్చపుట॥ చాచ్చ
త్పుట తాళానికి ౬ మాత్రలు. తిశ్రజాతి. ఏక
కళ సర్వవర్ణం. పిప్పలికా యతి॥ ఇది చాచ్చపు
త్పుట తాళం ౨॥ పలగాగల పాశ్చైవ షట్పి
తా పుత్రక స్తథా॥ షట్పితాపుత్ర కతాళాని
కి ౧౨ మాత్రలు. తిశ్రజాతి ద్వికళ సర్వ
వర్ణం వేదికా యతి॥ ౩॥
మగణా ప్లుప్లుతా ద్వంద్వం, సంపద్వేష్టక
సంజ్ఞకం. సంపద్వేష్టక తాళానికి ౧౦

శ్రీలు. శిస్త్రుణాకి త్రిపుటేక సర్వ వర్ణం పిప్పలి
కాయంతి ॥ ౭ ॥

Copied by = R. Maitreyi

Compared by = P.S. Sarojini
R. Maitreyi